

A Vérmező.

A Budai Hirlapnak alig van egyetlenegy száma, amely a Vérmező ügyével nem foglalkozott volna. Targyaltuk ennek a városunk szívében fekvő nagy területnek sorsát, foglalkoztunk nem egyszer azoknak a bajoknak egész sorával, amelyeket akaratlanul is okoz és mi volnánk az elsők, akik a Vérmezőt visszaköveltük a polgárságnak.

Hirt adtunk annak idején arról a konfliktusról is, amely a Vérmező elzárásának kezdésével kapcsolatosan a területhasználati jog miatt felmerült. Ennek a jogvitának eldöntése végett megbizta dr. Bárczy Istvan polgármester a főváros levéltárosát, dr. Gárdonyi Albertet, hogy az okmányokat kerítse meg, amelyek alapján sikerül majd e kérdés tisztázása.

Dr. Gárdonyi Albert kutatásainak eredményét ebben a tárgyban a következőkben ismertettjük.

A Generalwiese vagy Kommandantewiese, a mint a német nyelvű városi papirokon mindvégig nevezve van, hódított terület. Budavár visszavételekor, 1686 ban, cum jure armorum (a f. gyver jogával) a kamarai kincstár tulajdona lett. Később II. Lipót idejében megváltotta a budai magisztrátus nyolcezer pengő forintokért. Ekkor kezdték letelepíteni a polgárságot. Házat igen olcsó áron

hitelbe kapott mindenki, rétet, földet ráadásul adtak s akárki foglalhatott magának, a mennyi kellett.

Előljártak ebben a katonák, legfőképpen pedig Pfeffershoven, a budai generális, a ki vagy ötvennégy holdat foglalt. Innen a név Generalwiese. Pfeffershoven 1713 körül eladogatta a földjeit parcellánként s akkor a Vermező, a mely sokkal nagyobb volt a nios-taninál, egészen budai polgárok kezén volt. A következő budavári tabornok báró Regál 1715-ben egyszerűen kirugatta a polgárok határköveit, elkergette a polgárokat s visszavette a Vérmezőt a saját használatára. Ebből azután óriási pör támadt, amely huszonkilenc évig folyt. Báró Regál helyébe, a ki Nándorfehérvárnál elesett, gróf Daun generális került, a ki szintén megtartotta a Vérmezőt s oda majorságot, nyaralót (Lusthaus) épített s egész rendes gazdaságot folytatott a pör folyamán.

A hatalmas per iratai megfordultak a kamaránál, Kriegsathnál, helytartótanácsnál, kancelláriánál, s minden képzelhető fórumon. A polgárok megbizottja egy Schwingenheim nevű ember volt, a ki egyik levelében azt írja, hogy ne nagyon zaklassák a generálist, mert ugyis bajos vele kikötni. Nagyon pártolják Bécsben a Kriegsathnál, a hol azt a tanácsot adták, hogy próbáljon meg a város valami békés egyezséget gróf Daunnal.

A per vége egyezség lett volna, a melyet egy 1737-beli tanácsi határozat irt elő. De hogy végrehajtották-e, az most kétséges. A tanácsi határozat szerint az egyezséget úgy valahogy kellett volna megkötni, hogy valami kisebb megváltásféle fejében a mai Városmajor területét a generális átengedi a polgároknak, a Várhegy felőli részen pedig bizonyos területet megtart. A tanácsi határozat elrendeli, hogy az érdekelt polgárok titokban tartsák a szerződést, a mit így fejez ki: „Singulariter in geheim zu halten.“

A kutatások most az irányban folynak a levéltárban, hogy tényleg megkötötték s végrehajtották-e az egyezséget és miképp? Annyi bizonyos, hogy Budaváros akkori tanácsa nem volt valami tul puritán hatóság s a polgármester s tanácsnokok a közös ügyek intézésénél ugyancsak hódoltak saját önző érdekeiknek. Görbén ment akkor minden és az 1737-re, tehát a vérmezői telekspekulációs egyezség idejére esik az, hogy gróf Erdődy György tárnokmester megrevídiálta a budai magisztrátust s a vizsgálat eredménye az lett, hogy Dillmann Sebestyén polgármestert tanácsnokaival együtt elmozdította állásukból s az okozott károkért anyagilag is felelőssé tette őket.

Itt említjük fel, hogy Gárdonyi levéltáros nekifeküdt a munkának és vénebbnél vénebb okmányokat keresgélve, eljutott az 1700 as évek megsárgult városi aktáihoz. A közben érintett írásokból pattantotta ki minap azt a szenzációs felfedezést, hogy megtalálta az 1795 május 20-iki vértanuknak, a hóhérpallos alatt elvezett Martinovics és társainak régkutatott sírhelyét. A magyar jakobinusok minden kétséget bizonyítékok szerint a Budakeszire vezető ut mellett az Uj Szent János kórház tövében levő fináncház és a katonai temetőt határoló

vízmosás közt levő fővárosi parcellán a Retek utca 56. számú telken (8899 helyrajzi szám) nyugszanak Sirjuk táját tizenhat vadgesztenyefa jelzi.

Dr. Bródy Ernő fővárosi bizottsági tag arra való hivatkozással, hogy Martinovics és társainak a sírhelye azon a telken fekszik, a mely a főváros tulajdona, a szerdai közgyűléshez indítványt nyújtott be, a melyben kéri, hogy a közgyűlés állapítsa meg hitelesen, vajjon Martinovics és társainak a sírhelye a jelzett területen feltalálható-e. Ennek megtörténte után tegyen előterjesztést a kiküldött bizottság a közgyűlésnek egy méltó emlékmű felállítása és az emlékmű felállítása és az emlékmű ünnepélyes leleplezése tárgyában. Hasonló indítványt terjesztett elő Benedek Dezső bizottsági tag is.